

2017-11-13

Handlingsplan för dagvatten från Vrinneviområdet och omprövning av Ensjöns sänkningsföretag år 1934.

Sammanfattning

Detta dokument utgör grunden till omprövning av *Ensjöns sänkning år 1934* (sänkningsföretaget). Omprövningen är föranledd av att markområden kring "Vrinnevidiket" planeras för bebyggelse. Utformningen av dagvattensystemet kommer ske inom ett verksamhetsområde för dagvatten och kommer också att medföra ändringar av sänkningsföretagets anläggningar. Dessa förändringar tillsammans med andra medför att sänkningsföretaget bör omprövas. För att omprövningen ska kunna omfatta hela sänkningsföretaget bör också vattenanläggningar som tillkommit efter sänkningsföretaget utförande och som berör företagets anläggningar, lagligförklaras respektive tillståndsprövas.

Omprövningen föreslås börja med en avsiktsförklaring genom en överenskommelse mellan Norrköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret, Norrköping Vatten och Avfall AB, fastighetsägaren för Evalunds invallning år 1976 och sänkningsföretagets styrelse. Överenskommelsen syftar till att klarlägga och samordna frågor angående omprövningen som kan underlätta och påskynda upprättande av ansökningshandlingar och handläggningen i Mark- och miljödomstolen.

1. Uppdraget

Denna utredning görs på uppdrag av Norrköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret. Utredningen är föranledd av att områden nordöst om Ensjön håller på att planläggas för bebyggelse. Områdets avvattning regleras av *Ensjöns sänkning år 1934*. Den pågående bostadsplaneringen kommer att påverka sänkningsföretagets fortsatta funktion och sättet för hur de samfällda an-

svarsfrågorna hanteras i framtiden. Utredningen syftar till att hitta en handlingsplan för hur avloppsfrågorna (dagvatten) kan hanteras och hur ansvaret för samfällighetens omprövning kan fördelas.

I miljöbalken benämns vatten som avleds för avvattning av mark från detaljplan med avloppsvatten och i "*Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster*" (vattentjänstlagen) benämns bortledande av dagvatten med avlopp. I detta dokument avser avlopp och avloppsvatten vatten som vanligtvis benämns dagvatten. För gemensamt användande av vattenanläggningar för markavvattning och avloppsvatten finns regler i "*Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet*" 7 kap.

2. Dagvatten från Vrinneviområdet

Inom fastigheterna Vrinnevi 5:4 m.fl., Sankt Johannes 2:2 och Sankt Johannes 3:3 pågår planering för bostadsbyggnation. Ett antal nya fastigheter har redan avstyckats. Fastigheterna ägs av Norrköpings kommun respektive Lundbergs AB Strömstaden. Fastigheterna berörs av båtnadsområdet för *Ensjöns sänkning år 1934* vilket medför att fastighetsägarna är deltagare i sänkingsföretaget.

Norrköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret har tagit initiativ till den juridiska process som dels kommer att förgå utbyggnaden (tillstånd för vattenverksamhet) och dels de framtida konsekvenserna för sänkingsföretagets framtida skötsel och underhåll (omprövning av sänkingsföretaget). *Ensjöns sänkning år 1934*, utgör grunden för avvattningen och dagvattenhanteringen inom det område (Vrinneviområdet) som Norrköpings kommuns håller på att planera för bostadsbebyggelse.

Norrköpings kommun kommer att inrätta ett verksamhetsområde för dagvattnet uppströms fastigheten Sankt Johannes 3:31. Norrköping Vatten AB kommer att vara huvudman för verksamhetsområdet och ansvara för drift och underhåll. Anläggningarna som avvattnar området idag ingår i anläggningarna för *Ensjöns sänkning år 1934*.

Även ett äldre dikningsföretag *Vrinnevi, Karstorp m.fl. dikningsföretag år 1907*, berörs av förändringarna. Dess ansvar och funktion övertogs i praktiken av *Ensjöns sänkning år 1934* då dikningsföretagets sträcka sänktes i samband med sänkingsföretagets tillkomsten.

Planeringen för ändrad markanvändning har medfört att Norrköpings vatten och Avfall AB ansökt hos Mark- och miljödomstolen att förändra sjösänkingsföretagets dike sträckan S-T-U-V. Förändringen avser både sträckning, dimensioneringsutformning och framtida ansvar för skötsel och underhåll.

I samband med denna ansökan har fastighetsägarna för *Vrinnevi, Karstorp m.fl. dikningsföretag år 1907* ansökt till domstolen om att tillståndet för dikningsföretaget ska upphöra.

3. Ensjöns sjösänkning år 1934

Ensjöns sänkning år 1934 har föregåtts av en tidigare sjösänkning som genomfördes år 1867. Enligt 1934 års handlingar rustades utloppet upp till samma bottenbredd och -nivå som föreskrevs 1867. Utloppets slänter förstärktes och tilloppsdikenas bottennivå sänktes, i förhållande till 1867 års sänkingsföretag.

Ensjöns sänkings år 1934 utgör en vattenanläggning som kommit till genom förrättning enligt "*Vattenlagen 1918*". Vattenanläggningen förvaltas samfällt av de fastighetsägare som är beroende av vattennivån i sjön och i dess tilloppsdiken. Förvaltningen sker efter de samfällighetsregler som finns angivna i regelverket för 1918-års vattenlag. En styrelse som väljs på stämma med deltagande fastighetsägare ansvarar för skötsel och underhåll. Efter att ha registrerats vid länsstyrelsen är styrelsen den som har det juridiska ansvaret för sjösänkingsföretaget. Kostnaderna fördelas gemensamt för samtliga vattenanläggningar (utloppet och samtliga tillopp) enligt en fastställd kostnadsfördelningslängd.

Sänkingsföretagets omfattning framgår av tabell 1 och av figur 1.

Tabell 1. Sträckor som ingår i *Ensjöns sänkings år 1934*.

Dike	Sträcka	Längdmätning	Längd m
Utloppet	A-B	94+80 – 96+00	70
<i>Hårstorpsdiket</i>	C-D-E-F-G	24+00 – 37+37	1337
<i>Storkärrediket</i>	F-H	100+00 – 106+90	690
<i>Sjöviksdiket</i>	I-K-L	40+00 – 51-65	1165
<i>Evalundsdiket</i>	M-N-O-P-R	0+00 – 23+25	2325
<i>Vrinnividiket</i>	S-T-U-V	60-00 - 85-90	2590

Figur 1. Ensjöns sänkning år 1934. Sträckning och begränsningslinje för båt-
nadsområde.

För *Evalundsdiket* gavs vid förrättningen, två alternativ till utföranden för sträckan N-O. Sträckan kunde utföras som öppet dike med pålning alternativt rörläggning med betongkulvert $d=1000$ mm. Vid utförandet kulverterades sträckan.

Av besiktningsrapport daterad 18 oktober 1938 framgår att sänkingsföretaget godkännts efter att ha genomförts i enlighet med den fastställda arbetsplanen.

Enligt nuvarande deltagare har kostnadsfördelningen strukturerats om. I mitten av 1960-talet överenskomms mellan deltagarna att ansvaret för skötsel och underhåll utmed respektive tilloppsdike, åvila deltagande fastighetsägare som har båtнад kring diket. Ansvaret för utloppet sker dock gemensamt enligt kostnadsfördelningen från 1934.

Den nuvarande kostnadsfördelningen överenskomms efter anvisningar från lantbruksnämnden och har fungerat sedan dess. Den förändrade kostnadsfördelningen bygger på en privaträttslig överenskommelse som inte underställts domstol för godkännande.

4. Lagligförklaring av kostnadsfördelningslängd

För att den sedan 1960-talet tillämpade kostnadsfördelningen ska ha fastighetsrättslig verkan och status måste överenskommelsen från 1960-talet uppdateras och godkännas av nuvarande fastighetsägare.

Överenskommelsen kommer att ge underlag för att dela in sjösänkingsföretaget i avdelningar. Syftet är att samtliga fastigheter och huvudmannen för verksamhetsområdet dagvatten gemensamt ansvarar för utloppet från Ensjön och fastigheterna utmed respektive tilloppsdike ansvarar för underhåll och skötsel efter separat kostnadsfördelning.

För *Vrinnevidiket* kommer Huvudmannen för verksamhetsområdet att svara tillsammans med övriga fastigheter som har del i båtnadsområdet kring diket.

Överenskommelsen kan därefter fastställas av Mark-och miljödomstolen i samband med domstolens omprövning av *Ensjöns sänkning år 1934*.

4.1. Avsiktsförklaring angående sjösänkingsföretagets framtid

Omprövningsförfarandet föreslås börja med att styrelsen för *Ensjöns sänkning år 1934*, Norrköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret och Norrköpings Vatten och Avlopp AB träffas för att stämma av avsikterna angående omprövningens omfattning, vem som tar initiativet och vem som betalar. Ett avtal som reglerar detta och samordningen bör upprättas.

5. Vattenanläggningar tillkomna efter sjösänkingsföretagets utförande

Sedan sänkingsföretagets utförande har nya vattenverksamheter genomförts som berör sänkingsföretagets sträckningar och båtnadsområde. Vattenverksamhet inom sträckan O-P-R och inom sänkingsföretagets båtnadsområde vid sidan av sträcka 47+00 – L, har resulterat i vattenanläggningar som *Evalunds invallningsföretag år 1976* respektive en *miljödamm* anlagts år 2012 av Norrköpings kommun.

De nya vattenanläggningarna har utförts enligt gällande regler men utan föregående tillståndsprövning. Invallningsföretaget tillhör fastigheten Sankt Johannes 9:9 och miljödammen Sankt Johannes 8:49.

För att tillståndet för en vattenanläggning ska kunna omprövas krävs att anläggningen har statusen lagligförklarad eller tillståndsprövad. Anläggningar som tillkommit före införandet av Miljöbalken 1998:808 kan lagligförklaras enligt gällande regelverk vid dess tillkomst, medan anläggningar som tillkommit efter miljöbalkens införande tillståndsprövas enligt miljöbalkens regler.

5.1. Lagligförklaring av vattenanläggningar

Evalunds invallningsföretag tillkom 1976 enligt då gällande regelverk och kan därför lagligförklaras genom ansökan om lagligförklaring till Mark- och miljödomstolen enligt "*Lag (1998:811) om införande av miljöbalken*" 17 §. Lagligförklaring kan kräva samråd med närboende och sakägare.

5.2. Tillståndsprövning av vattenanläggningar

Den aktuella *miljödammen* är en anläggning som har tillkommit 2012 utan föregående prövning enligt miljöbalken. Då den bedömts varken skada allmänt eller enskilt intresse har den tillkommit utan föregående tillståndsprövning. Dammanläggningen berör inte sänkningsföretagets anläggningar direkt, men är anlagd inom företagets båtnadsområde.

Dammens in- och utlopp är anslutna till sänkningsföretagets sträcka K-L. Själva dammen fungerar idag som ett avlopp parallellt med sträckan 47+00 – L. Om *dammen* tillståndsprövas kan den i fortsättningen utgöra en del av tillloppsdiket J-K-L och ersätta nuvarande sträcka 47+00 – L. Denna sistnämnda reglering sker dock genom omprövningen av sänkningsföretaget.

Om inte tillståndsprövningen genomförs kan inte omprövningen genomföras så att dammanläggningen bli en del av sänkningsföretaget. Det befintliga diket som idag ingår i sänkningsföretaget kan heller inte tas bort från sänkningsföretaget.

5.3. Avsiktsförklaring för tillkomna vattenanläggningar

Fastighetsägarna som berörs av *Evalunds invallningsföretag år 1976* och *miljödammen*, bör överväga lagligförklaring respektive tillståndsprövning av anläggningarna för att sänkningsföretaget ska kunna omprövas. Syftet är att en omprövning ska kunna ge förutsättningar för en ”logisk och rationell hantering” angående samtliga anläggningars ansvar, skötsel och underhåll i framtiden. Kommer parterna fram till att genomföra detta, så bör det samordnas med övrig omprövning av sänkningsföretaget.

Överenskommelse mellan fastighetsägarna och sänkningsföretagets styrelse bör upprättas angående samordning och fördelning av omprövningskostnad.

6. Planering för bostadsbebyggelse och inrättande av verksamhetsområde

Området kring Vrinnevidiket, sträckan S-T-U-V, kommer att beröras av planeringen för bostäder. Det i dag befintliga diket kommer att ges en ändrad sträckning och en viss utvidgning. Anläggandet av den nya sträckning och förändringen av det befintliga diket kommer att föregås av en tillståndsprövning för vattenverksamhet. Ansökan är redan inlämnad till Mark- och miljödomstolen. Inför ansökan har Norrköpings Vatten och Avlopp AB överenskommit med övriga direkt berörda deltagare i sjösänkingsföretaget kring dikessträckan, om villkoren för ändringen.

Norrköping Vatten och Avfall AB har åtagit sig att ensam ansvara för hela sträckan S-T-U -V intill den dag då *Ensjöns sänkning år 1934* blivit slutligt omprövat.

Överenskommelsen har godkänts av styrelsen för *Ensjöns sänkning år 1934*.

6.1. Tillstånd för farlig miljöverksamhet

Dagvattenutsläpp av dagvatten utgör miljöfarlig verksamhet som ska godkännas av kommunens miljönämnd.

6.2. Inrättande av verksamhetsområde för dagvatten

Verksamhetsområde för dagvatten fastställs av kommunen och VA-huvudmannen ordnar med vattentjänsten för dagvatten enligt "*Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster*" (Vattentjänstlagen). Angående VA-huvudmannens deltagande i Ensjöns sjösänkingsföretag gäller samma regler för huvudmannen som för fastighetsägare enligt "*Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet*", 3 kap, 5 §. Inom verksamhetsområdet gäller reglerna enligt "Vattentjänstlagen". VA-huvudmannens deltagande och ansvars-/kostnadsandel i sjösänkingsföretaget regleras vid omprövning av sjösänkingsföretaget.

6.3. VA-huvudmannen vill bli deltagare i sjösänkingsföretaget

Huvudman för verksamhetsområdet dagvatten från Vrinneviområdet är Norrköping Vatten och Avfall AB. Som deltagare i sänkingsföretaget kan Huvudmannen ta ansvar för kostnader som kan relateras till avloppsvattnets mängd och slag (eventuella föroreningar). Norrköping Vatten och Avfall AB behöver därför bli deltagare i sänkingsföretaget. Detta sker genom ansökan om att bli deltagare i samband med omprövning av sänkingsföretaget.

Kommunens miljönämnd är den instans som kommer att föreskriva åtgärder för erforderlig rening av dagvattnet innan det släpps ut i sänkingsföretagets anläggning. Dagvattenutsläppet medför större avrinnande vattenmängd över året (mindre avdunstning) och högre momentana flöden vid intensiv nederbörd. De höga momentana flödena som kan ge höga vattennivåer avses bli kompenserade genom den förändring och utvidgning av *Vrinnevidiket* som redan ansökts om till Mark- och miljödomstolen.

Intresset för att få släppa ut avloppsvatten i form av dagvatten utgör ett så kallat "*Avloppsintresse*" medan intresset för att dränera markprofilen till lämpligt djup vid medel- och högvattenförhållanden kallas "*Markavvattningsintresset*". Huvudmannen för verksamhetsområdet kommer att behöva ta ansvar för skötseln av sänkingsföretaget motsvarande dels ett *Markavvattningsintresse* och dels ett *Avloppsintresse*.

7. Omprövning av Ensjöns sänkning år 1934

Den förestående omprövningen föreslås att omfatta följande moment:

- Lagligförklaring av *Evalunds invallningsföretag år 1976*.
- Tillståndsprovning av *miljödammen* på fastigheten Sankt Johannes 8:49.
- Ny deltagare för avloppsintresset, Norrköping Vatten och Avfall AB
- Den framtida kostnadsfördelningen indelas i ett *Markavvattningsintresse* och ett *Avloppsintresse*.

För *Markavvattningsintresset* läggs nyttan av Ensjöns sänkning år 1934 till grund för respektive fastighet. Ansvaret indelas i avdelningar motsvarande respektive tilloppsdike. Evalundsinvallningen och miljödammen blir en del av *Evalundsdiket* respektive *Sjöviksdiket* med kostnadsansvar som avspeglar inverkan från dessa anläggningar.

Avloppsintresset blir deltagare i *Vrinnevidiket* och sänkingsföretagets utlopp. Deltagandet grundas på mängd och slag av vatten.

- Ansökningen om omprövning samordnas med ansökningarna för invallningsföretagets lagligförklaringen och miljödammens tillståndsprovning samt ansökan om ny deltagare för utsläppet för avloppsvatten.
- Omprövningskostnaden fördelas så att det återspeglar respektive moments utredningskostnad.

Carl-Johan Rangsjö

Bilaga 1. Karta över Ensjön skala 1:10 000